

• ИКЕ АВЫЗ СУЗ

24 октябрь көнне ректоратның чираттагы утырышы узды. Көн тәртибенә КФУның Үсеш программасы үтәлү буенча хисап, IT телекоммуникацион структураның торышы, чит ил галимнәрен чакырту һәм университетның күчәмсез милкен булдыру буенча экспертлар советларын оештыру, традицион «төрлессеннән» сораулары куелган иде.

Утырышны Илшат Гафуров 2012 елда кабул итү кампаниясенә план эзерләү мәсьәләсеннән башлап жибәрде. Мәктәпләр белән тыгыз элемтә урнаштырырга кирәклеген әйтте.

Үсеш программасының үтәлеше турында икътисади һәм стратегик үсеш буенча проректор М.Сафиуллин сөйләде. Ул чыгышында вузның уңышлары белән беррәттән, кимчелекле якларны да күрсәтте. И.Гафуров артта калучы бүлекләргә ел ахырына кадәр проблемалы күрсәткечләрне тәртипкә китерергә боерды.

Аннан соң КФУның Мәгълүматлаштыру һәм элемтә департаменты жетәкчесе Д.Бурмистров телекоммуникация буенча хезмәт күрсәтүнең торышы турында чыгыш ясады. Ул төп проблемаларны атады һәм аудит үткәру турында тәкъдим ясады. «Тик аудит мәгълүматлары нигезендә генә максатчан үсеш программасын эшләргә мөмкин булчак», – диде ул. И.Гафуров, Д.Бурмистров сүзләрен тагын да тулыландырып: «Яна елга кадәр фәнни китапханәдә Wi-Fi кертелгән булырга тиеш. Аның өчен уку корпусларында барлык кирәкле исәпне алырга кирәк», – дип белдерде. Бу мәгълүматлар – декабрьдә, ә үсеш программасы февраль аенда тәкъдим ителергә тиеш. И.Гафуров экспертлар советларын оештыруны Д.Нургалиев һәм А.Межведилова йөкләде. Д.Нургалиев – читтән килгән белгечләр, ә А.Межведилов «Буревестник» һәм «Яльчик» сәламәтләнדרү лагерларын төзекләндерү мәсьәләләре белән шөгылләнчәк.

Ректорат әгъзалары Физика институты академигы, университетның кайгырту-чанлык советы әгъзасы Ренат Сөгъдиевкә КФУның мактаулы профессоры дигән исем биру турындагы тәкъдимне бертәвештан хуплады.

И.Гафуров утырышның «төрлессеннән» дигән өлешендә КФУның финанс структурасындагы яна вазифаларга билгеләнүләр турында сөйләде. Университетта берләштерелгән жәмәгать туклану пунктлары челтәре булдыру һәм уку йортының медицина өлкәсендәгә үсеше белән бәйле перспективалы юнәлеше – Республика үзәк хастаханәсенә Укыту-житештерү үзәге белән хезмәттәшлек итү турында да сөйләде.

КФУ составына кергән элеккеге Татар дәүләт гуманитар-педагогика университеты оешуга 135 ел тулды. 1876 елның 24 октябрендә Россиядә өченче булып Казан Укытучылар институтына нигез салына. Күп тапкырлар исемнән үзгәрткән уку йорты жисеменә тугры кала. Ул Идел буендагы бик күп башка педагогик вузларның төп нигезе булып тора. 1994 елда университет дәрәжәсе бирелә, ә 2005 елда аның базасында Татар дәүләт гуманитар-педагогика университеты ачыла. 2011 елның 1 сентябреннән ул КФУга кушылды.

25 октябрь университетта РФ Дәүләт Думасы депутаты Илдар Гыйльметдинов булды. Инде 2005 елдан бирле килгән традиция буенча, ул Физика институтының алдынгы студентларына стипендияләр тапшырды. Быел бәхет Ксения Тихонова һәм Рамил Нигъмәтуллинга елмайды.

28 октябрь көнне 16 сәгать 30 минутта Н.И.Лобачевский исемендәгә фәнни китапханәнен беренче катында урнашкан конференц-залында «КФУның 10 ин яхшы инновацион идеясе» конкурсының икенче туры үтә. Барлык катнашучылар, студентлар, магистрлар, аспирантлар һәм хезмәткәрләр чакырыла. Финалистларга үз презентацияләрен эзерләп килү шарт.

ksu.ru сайты материаллары
файдаланылды.

Алия Галимуллина фотосы

Яшь талантларга бүләк

Алексей ЛЕОНТЬЕВ,
«Казан университеты» газетасы хәбәрчесе

Кичә Казан университеты музееда Е.К.Завойский исемендәгә премия тапшыру тантанасы булды. Өлеге премия 1998 елдан бирле физика белгечлеге буенча белем алучы ин талантлы студентларга тапшырыла. Проект Казан мәриясе ярдәме белән тормышка ашырыла.

Быел премия үндүртенче тапкыр тапшырыла. Премиягә кандидатлыкка утызга якин гариза кабул ителгән иде. Шуларның сизгезе

икенче турга үтте. Чарада КФУ ректоры И.Гафуров, Россия Фәннәр академиясе Казан фәнни үзәгенә физик-техник институты директоры

К.Салихов, университетның Физика институты директоры А.Аганов һәм мәрия вәкиле И.Закиров катнашты.

Премия КФУ ассистенты Алексей Заяцка тапшырылды. Икенче урынга Россия Фәннәр академиясе Казан фәнни үзәгенә физик-техник институты вәкиле Камил Кәримуллин лаек булды. Ө өченче урын шул ук фәнни үзәктән Руслан Зариповка бирелде.

• Таян Аллага – 2011

Дин һәм ижәт бердәмлеге

Алмаз МАНСУРОВ,
татар филологиясе бүлеге студенты

20 октябрь көнне Татарстан Жәмһүрияте Мөселманнары Диния нәзарәте тарафыннан оештырылган «Таян Аллага» икенче өдәби конкурсына нәтижеләр ясалды. Шигърият номинациясендә Гран-при КФУның журналистика һәм социология факультетын 2011 елда төмамлаган Фәнил Гыйләжәвкә бирелде.

«Ностальгия» ресторанына килеп керүгә, ишек төбәндә жыелган бер төркем яшьләргә игътибар иттем. Тыйнак кына сөйләшеп торучы яулыклы кызлар, түбәтәйлә егетләр бу чараның башка өдәби конкурслардан нык кына аерылып торучы искәртәләр сыман. Аңлашылганча, бәйгенең катнашучылары – мөселман яшьләре.

Ахыры Знче биттә.

Рәсемдә: ТР Диния нәзарәте рәисе Илдус хәзрәт Фәйз Гран-прины Фәнил Гыйләжәвкә тапшыра

КФУга тагын бер университет өстәлдә

КФУда Балалар университеты үз өшен башлап жиберә. Ул уку йортыбызда эшлөүче укытучыларның, галимнөрнән, хезмәткөрләрнең балаларын, оныкларын, белем алучы студентларның эне-сенеңләрнең көтеп кала.

30 октябрь көнне сәгать унда УНИКСтә уникаль проект – «Балалар университеты»ның презентациясе булчак. Проект житәкчесе – КФУның Тарих институты профессоры Валерий Алексеевич Летяев.

Шунысын да билгеләп үтик: «университет» ректор Илшат Гафуров ярдәме белән барлыкка килде һәм Казан университетының Үсеш программасына да кертелде. «Балалар университеты»нда шулай ук Идел бие федераль округының Кече университетлар ассоциациясе мәйданчыгы да булып дип планлаштырыла.

Бу «университет» 8-12 яшьлек балаларга исәпләнгән. Проект аларны кызыксындыра торган фәнни юнәлештәге сорауларны ачыклауга юнәлдерелә. «Кешеләр нигә очмый?», «Йолдызлар кая атыла?», «Акчаны кем уйлап тапкан?» һ.б. шундый типик сораулар алар, тик жавап бирүләре генә бик жинел түгел, шулай бит?

«Балалар университеты»на алдан ук 236-79-80 телефонына шалтыратып язылырга мөмкин. Проектта катнашу түләүсез.

30 октябрь көнне үтәчәк презентациянең программасы:

9.00-10.00 – Теркәлү. Теркәлү үткәндә, балага «студент билеты» һәм «студент кейсы» тапшыралачак.

10.00-10.30 – «Балалар университеты»н презентацияләү.

10.45-11.25 – Беренче лекция. Темасы: «Ни өчен студентларны докторлар «укыта»? Кемнәр алар студентлар һәм ни өчен университетка йөреләр?»

Киләсе айларда үтәчәк лекцияләр тәртибе:

31 октябрь: «Билетларны нигә сатып алалар?» (Гражданлык хокукы) һәм «Казан Кремлен кем һәм ни өчен төзегән?» (Тарих һәм археология).

13 ноябрь: «Кемнәр алар немешлар?» (Немец филологиясе һәм немец халкы мәдәнияте) һәм «Минем нинди хокукларым бар һәм мине кем яклар?» (Хокук).

20 ноябрь: «Ни өчен уен бик мөһим чара?» (Психология) һәм «Ничек дуслашырга?» (Психология).

Аннан алдагы дәрәсләр айга бер мәртәбә якшәмбе көнне (10.00-11.15) булчак. Сезне Балалар университетында күңелле аралашулар көтә! Рәхим итегез!

Барлык уңайлыклар – студентларга!

Матбугат үзәге

25 октябрь көнне КФУның Филология һәм сәнгать институтында SANAKO фирмасының лингофон кабинетларын программалаштыру һәм жиһазлау буенча презентация узды.

Polymedia компаниясе вузга ике төрле материал тәкъдим итте. Алар – Lab 300 һәм Study 1200. Уку йорты вәкилләре әйтүенчә, аларның һәркайсы үзгәчә уникаль.

Мәсәлән, телләренә өйрәнүдә Lab 300 үзгәчә аудио-сигналларны югары сыйфатлы итеп жиберә алуы белән алдырса, Study 1200 – беренче вариантының төп сыйфатларының гадиләштерелгән моделле.

Техник һәм башка сыйфатлар турында фикер алышкан, беренче этапта Казан федераль университеты житәкчесе бу юнәлештә 15 комплект алырга дигән карарга килде. Эштә сынап карагандан соң, әгәр дә уңышлы булса, продукцияне тулаем университет өчен дә сатып алырга мөмкин булчак. «Без элек тә бу фирма белән эш итә идек. Мультимедия аппаратын алардан алдык, тик аның өчен бу дәрәжәдәге техник жиһазлау юк иде», – дип фикерләре белән уртаклашты Рәдиф Жамалетдинов.

Очрашуда Polymedia компаниясе вәкилләре һәм КФУ ректоры Илшат Гафуров, Филология һәм сәнгать институты директоры Рәдиф Жамалетдинов, тышкы элементлар буенча проректор Линар Латыйпов булдылар. Илшат Гафуров сүзләренчә, вузларны лингофон кабинетлары белән жиһазлау һәм аларны укыту процессында актив куллану белем бирү сыйфатын тагын да күтәрәчәк. «Бигрәк тә бу булчак тәржемәчеләр һәм лингвистларны эзәрләүдә бик мөһим», – дип билгеләп үтте Р.Жамалетдинов.

• Фән дөнъясында

Конфликтологлар да, медиатрлар да...

Виктория ШУБЕЙКИНА,
конфликтология бүлгеге студенты

21 октябрь көнне фөлсәфә факультетында «Конфликтларны өйрәнү методологиясе» дип аталган Бөтенроссия семинары узды. Биредә конфликтларны өйрәнү мәсьәләләренә кагылган төрле сорауларга жавап табылды.

Кешеләрне Борынгы Греция заманнарыннан ук конфликтлар кызыксындырган. Бөек акыл ияләренчә һәм аларның шәкертләренчә конфликтларга кагылышлы төрле фикерләре, уйлары булган. Барлык кешеләк эволюциясе дөвәмында нигәланучы яклар турындагы сорау актуаль булып кала биргән. Тик XX гасыр уртасында гына, социология һәм психология фәннәреннән аерылып чыгу юлы белән, конфликтлар турында аерым фән – конфликтология туа. Ул Европа һәм Америка тәҗрибәсендә күптән ныклап тикшерелгән һәм актив кулланышка кергән. Россия фән дөнъясында яна юнәлеш була-

рак әле кереп килгән конфликтология зур өметләр уята. 2009 елны беренче мәртәбә Казан (Идел бие) университетында бу белгечлеккә кабул итү башлана. Бүлекнең максаты – гамәли яктан сыйфатлы итеп конфликтларны чишә алырлык белгечләр эзәрләү.

Монда алдан ук гамәли нигәз эзәрләнә. Россия Федерациясендә 2011 елның 1 гыйнвареннан медиация турындагы закон үз көченә керде. Югары класслы укытучыларыбыз ел саен үз белемнәрен тирәнәйтәп һәм камилләштереп торалар. Алар безгә, булчак конфликтологларга, психология, социология, төрле дәрәжәдәге политология, икътисад, юриспруденция, менеджмент, бизнес һ.б. өлкәләрдә дә гыйлемле булырга мөмкинлекләр ача. Алда аталган Федераль закон РФ альтернатив процедураларында бәхәсләрне, конфликтларны хәл итүче сыйфатында катнашкан мөстәкыйль шәхес – медиатрларга хокукый шартлар булдыру максатыннан эшләнгән. Конфликтология бүлгегенчә укытучылар коллективы бу яңалыкны тиз тотып алды һәм КФУда медиация үзгәчә булдыру өчен эзәрлекне башлап жиберде. Инде аны ачу таңтанасын көтәбез. Бу үзгәчә без – студентлар гамәли яктан бик зур тәҗрибә туплаячакбыз. Медиация буенча өстәмә белем

алган галимнәр, укытучылар, безнең һөнәри осталыкны үстерү өчен, бар тырышлыкларын куеп эшлиләр. Бүлекнең үз традицияләре дә барлыкка килде. Мәсәлән, «Тынычлык көне» дип аталган конфликтологлар бәйрәме энә шундыйлардан. Бу бүлектә ике ел уку дөверендә, шуны аңладым: илебез, жәмгыятебез даими рәвештә тынычлыкка мохтаж. Шулай булчак, конфликтологларга эш житәрлек әле.

«Тынычлык көне» мизгелләре

алган галимнәр, укытучылар, безнең һөнәри осталыкны үстерү өчен, бар тырышлыкларын куеп эшлиләр.

Бүлекнең үз традицияләре дә барлыкка килде. Мәсәлән, «Тынычлык көне» дип аталган кон-

фликтологлар бәйрәме энә шундыйлардан.

Бу бүлектә ике ел уку дөверендә, шуны аңладым: илебез, жәмгыятебез даими рәвештә тынычлыкка мохтаж. Шулай булчак, конфликтологларга эш житәрлек әле.

• ЕРАКТАГЫ ЯКЫН КАРДӨШЛӘР

Халкың белән «Элемтәдә»

Лилия ГАЙНАНОВА,
Санкт-Петербург шәһәре

Минем Санкт-Петербург татар диаспорасы белән танышу ике ел элек башланып китте. Интернетта кирәкле мәгълүмат эзләп утырган чакта, бер кызыклы elemtede.ru сайтына тап булдым. Нева елгасы буенда урнашкан шәһәрдә «Элемтәдә» яшьләр ассоциациясе бик актив эшчәнлек алып бара икән. Алар уздыра торган ижади чаралар – очрашулар, театр, музей һәм күргәзмәләргә, әдәби кичәләргә йөрүләр мине таң калдырды. «Элемтәдә» ассоциациясенен эшчәнлегенә шуннан башланса, Санкт-Петербург татарлары тарихы бик еракка барып таша...

Элеге шәһәрдә татарлар аның беренче көннәреннән ук яши башлый. Алар Империянең яна башкаласын төзәргә башка халыклар белән бергә килә. Ләкин озакламай татарлар гомуми халык массасынан аерылып чыга башлый. XVI гасырдан алып, Казан ханлыгы Россия дәүләте составына кергәннән соң, биредә яшәүчеләр арасында татарлар белемле, алга киткән халыклардан саналган. Санкт-Петербургка кара эшче булып килгән татарлар озакламай төрле трактир, ресторанны һәм сәнгать оешмаларының житәкчеләре булып китәләр.

■ Рәсемдә «Элемтәдә» ассоциация вәкилләре

Безнең: «Тел бетә, милләт бетә», – дип елап ятырга вакыт юк. Булганны сакларга, булмаганны булдырырга тырышабыз. Икенче башкалабыз Санкт-Петербургка килгез һәм, безнең уңышларны күреп, үзегез дә сөенерсез!

Шулай итеп, 2003 елда нәкъ 300 еллык тарихы булган шәһәрдә актив татар яшьләре үз эшчәнлекләрен башлап жибәрә. Евгений Хамидов сөйләгәнчә: «Бернәрсә дә жинел генә бирелми. Безнең юлда да төрле кыенлыklar очрады, ләкин югалып калмадык. Үзбездә кебек актив якташларны, дусларны таптык. Бу эшне башлап жибәрергә безгә Ислам Фонды каршында ачылган татар теле курслары ярдәм итте. Аны

Элмәт шәһәреннән килгән бик яхшы педагог Альбина Ишмурина житекли. Әле танылу алмаган курсларга беренче укучыларын жәлеп итү жинел булмады. Мегалолиста да татар теленең кирәклеген аңлаган кешеләр табылды. Шунсы игътибарга лаек: элеге курслар төрле яштәге милләттәшләренә берләштерә. Хәтта бабалары татар булып, бүген урыслагып баручылар да бирегә бик теләп йөри.

Татарстан мәктәпләрен тәмамлап, югары белем алырга килгән студентлар, бер-берсен эзләп табып, шунда жыела. Төркемнәр, берләшеп, ял көннәрендә беренче чараларны да оештыра».

Курсларда татар теле дәресләре белән генә чикләнәләр, ә гореф-гадәтләребезне, йолаларны, халык жырларын һәм биоләрен өйрәнәләр. Нәтижәдә, оешкан төркем шәһәр күләмдәге татар бәйрәмнәреннән төп кунакларына әверелә. Үз программаларын булдырган яшьләрнең чыгышлары барлык тамашачыны таң калдыра. «Яшь йөрәкләр» ансамблен һәрвакыт көчле алкышларга күмәләр.

Шул рәвешле, 2007 елда барлык татарларны берләштереп тора торган «Элемтәдә» яшьләр ассоциациясе барлыкка килә. Бөтен татарларны мәгълүматлаштырып, берләштереп тора ул. Спортка булган мәнәвәт команданы тагын да берләштерә. Күпсанлы ижади, дини, агарту чараларынан тыш, өстәл теннис һәм футбол буенча чемпионатлар уздырыла. Даими рәвештә «Тамга» электрон газетасы чыга. Ул башка өлкәләрдә яшәүче милләттәшләр, татар оешмалары белән элемтә урнаштырырга ярдәм итә.

• АЛАР БЕЗДӘ УКЫГАН

«Армиягә мине 8 кыз озатты...»

Лилия БӘДРЕТДИНОВА,
хәбәрче

МАРАТ ЗАКИР – ШИГЪРИЯТ
ҺӘМ ПРОЗА ЖАНРЛАРЫНДА
АКТИВ ЭШЛӨЧҮЕ УРТА БУЫН
КАЛӘМ ӨННӘРЕННӨН БЕРСЕ.

Аның беренче ижат тәҗрибәләре балалар матбугатында 1983 елдан басыла башлый. Укучыларга хикәяләре, повесть һәм шигърьләре аша билгеле. 2005 елда «Кояшы төн» исемле беренче китабы дөнья күрә. 1999 елдан Татарстан Язучылар берлеге әгъзасы.

Марат Закир (Марат Хәлил улы Закиров) 1969 елның 27 апрелдә Татарстанның Мамадыш районы Дусай авылында туа. 1986 елда Тубән Тәкәнеш урта мәктәбен тәмамлап, КДПИга укырга керә... Аның шуннан соңгы тормыш юлын минем белән корган әңгәмәсеннән укып белә алырсыз.

«Мәктәптә укыганда ук языштыргалый башладым мин, – дип башлап жибәрде сүзен Марат абый. – Сыйныфташ егет «Яшь Ленинчы» газетасына шигърь яздып жибәргәч, миндә дә кызыксыну уяны. Шигърь яздым да «Ялкын» журналына жибәрдәм. Ул вакытта баш мөхәррир Фәез абый Зөлкәрнәй иде. Берникадәр бакыттан соң миңа жабап хаты килде. «Кагерле укучым!» дип кулдан, ә калганын машинкада язган. «Бераз эшлисез, шигърьләреңне төзәтәсез бар, тагын ижат ит!» дигән. Мин кабат язам, тагын шундый хат килеп төшә, бастырмыйлар. Мин кабат язам... Берсездә Фәез абыйның кулдан бер табак бит тутырып язган хатын алдым. Киңәшләрен биргән. Хәзер генә шуның асылына төшендем. Ул аны, иренмиң, миңа киңәшләрен бирү өчен яздып жибәргән бит! Үзәтлек тә көчле булгандыр инде. «Ялкын» журналы уздырган «Чаткылар» конкурсында жинеп чыккан идем. Шул көннән соң Казанга китәм, КДПИга укырга керәм, дип йөргәм. Әни: «Керә алмассың син анда, конкурс та зур», – дигәнә дә карамыйча, имтихан тапшырырга килдем.

Менә, ниһаять, без имтихан алучылар каршында! Миңа сорау бирүче кеше – радио дикторы Фәтәх Галимуллин! Әлеге таныш табыш иясен үз күзләрем белән күрү миңа, гади авыл баласына, ышаныч иңдерә. Фәтәх абый белән танышылык шунда башланып китте. Ул әле газета-журналлардан минем язмаларны да укып бара икән!..

Мин беренче номерлы тулай торакта, 242нче бүлмәдә тордым. Кайсыдыр бер чибәрә шигърь багышлап, аны бүлмә стенасына яздып куйган идем. Обошларны алыштыра тордылар, әмма минем шигърем һаман да шул үз урынында кала бирде. Бүген анда юктыр инде ул...

Күрше бүлмәдә урнашкан Әтнә кызы Миләүшәнен (диктор Миләүшә Насырбуллина) «Әчкөчөм кая киткән?» һ.б. гел «ә»ләрдән торган жәмләләрен кызыксынып тыңлап, кызларны кинотеатрларга алып барып, тулай торакка кайта белми адашып, гомумән, бәхетле студент тормышы күчкереп йөргән вакыттагына... әни үлеп китте. Ул вакытта бик абыр булуга карамастан, кеше хәленә керә алырдай группам, һәм, әлбәттә, кураторыбыз Роза апа Асылгәрәева бар иде. Бүгенгә көндә дә мин аларга бик рәхмәтле. Берничә айдан армиягә повестка килеп төште. Укуну калдырып, армиягә китеп бардым. Тагын шунысы истә калган: группамда бер генә егет булгангадырмы инде, 8 кыз мине армиягә 8 кулъяулык чигеп озатты...

Армиядән кайткач, яңадан укырга кердем. Ул вакытта «Илһам» әдәби-ижат түгәрәге тулай көчкә эшләп килә иде. Шул елларда «Шәһри Казан» газетасына эшкә урнаштым. Әлеге газетамда әдәби хезмәткәр сыйфатында журналистлык юлын башладым. Уку белән эшнә бергә алып бару уңайсыз булгандыр инде, читтән торып уку бүлегенә күчтем.

Укуы да укуы, менә тулай торак бик сагындырды. Берсездә шулай бүлмәдә дүртәү яшәп ятканда, тагын берәүне керттеләр. Мөдәррис ага Әбләмов икән. Ул да кергәч, бүлмәдә бөтенләй диярлек урын калмады, шуна күрә караватларны ике яруслы итеп ясап куйдык. Күршегә тулай торакка кереп, бахтер булып эшләгән маржа хатынын кычкыртулар әле бүгенгәчә хәтергә саклана...

1993 елда «Идел» журналына эшкә килдем. Анда сигез ел хезмәт иткәннән соң, 2001 елда «Казан утлары»на урнаштым. Менә бүгенгәчә проза бүлегенә мөхәррир булып хезмәт итәм.

Беләм, сөйләсе сүзләргә, хәтер янчыгында актарылмаган хатирәләр, борчу-шатлыклар бик күптер әле. Әмма сөйләгән кәдәресең мин күз дә йоммый тыңлап бардым. һәр кешенә студент еллары шундый матур хатирәләргә бай, еллар үткәч тә горуланып сөйләрлек Укучыларыбыз булсын!

• ТАЯН АЛЛАГА – 2011

Дин һәм ижат бердәмлеге

Башы 1нче биттә.
Чараның ресторанда уздырылуы да матур күренеш. Ресторан дигәч, без, гадәттә, зыялы, затлы кешеләр йөри торган урынны күз алдына китерәбез. Ә бу көнне «Таян Аллага» бәйгесенә нәтижеләр ясар өчен, күренекле галимнәр, танылган шагыйрь-язучылар килгән иде. Алар арасында шагыйрьләр Разил Вәлиев, Равил Фәйзуллин, язучылар Мәсәгыйть Хәбибуллин, Вакиф Нуриев, Рәфкать Кәрами, галимнәрбез Фәтәх Галимуллин, Фәридә Хәсәнова, Әлфәт Закиржанов һ.б. булды.

Бәйрәмне үзенчәлекле рәвештә ТР Диния нәзарәте рәисе, мөфти Илдус хәзрәт Фәйз ачып жибәрде. «Һәр кеше Аллахка та-

янып яши, – диде ул үзенчәлекле чыгышында. – Безгә рәхәт булганда, Аны искә алмасак та, ахыр чиктә, теш сызласа, авырып китсәк яки соңгы сулышыбызда без барыбер Аллахка мөрәҗғәгать итәбез». Шушы сүзләргә нигезләнеп, Илдус хәзрәт безне тарихка күз салырга чакырды. Борынгы шагыйрьләребез Ясәви, Котби, Каргалый ижатларына карасак та, Габдулла Тукай ижатына игътибарны юнәлтсәк тә, алардагы дини тематиканы күзәтә алабыз. Гомер-гомергә ижат белән дин янәшә атлаган. Мөфти сүзләре белән әйтсәк: «Шәхес Аллаһы Тәгаләдән килә. Милли тәрбия, дин, милли хисләр, ижат бербөтен. Шуның нигезендә әхлакый, тәрбияви эсәрләр туа да инде».

Бәйгә өч этапта үтте: эсәрләренә жыю, баяләү һәм нәтижеләр ясау. Жюри әгъзалары филология фәннәре докторы Фәтәх Галимуллин, филология фәннәре кандидатлары Фәридә Хәсәнова һәм Рамил Ханнанов бер язманы да игътибарсыз калдырмадылар. Конкурстка төрле жанрдагы эсәрләр кабул ителде. Алар арасында күлмәле повесть та, драма эсәрләре дә, шигърьләр, хикәяләр дә бар.

«Таян Аллага» Икенче әдәби конкурсының жюри әгъзалары түбәндәге фикергә килделәр: татар филологиясе бүлегенә студент Булат Ибраһим (позция) белән шул ук бүлеккә 2011 елда тәмамлаган Гөлнур Хәсәнова (проза) беренче урыннарға лаек дип табылды. Шулай ук бүлмәләндүчеләр арасында Руфинә Габдрахманова, Алмаз Мансуров, Ядкәр Шәрапов, Айдар Шәйхин да бар иде. Барлык катнашучыларның да эсәрләре жыентыкка тупланып басылып чыкты.

Чара күңелле генә барды. Бер яктан катнашучылар сыгылып торган өстәлләрдәгә тәм-томнардан авыз итсәләр, икенче яктан үзләренә жан азыгы алдылар. Жинүчеләр дә, олпат шәхесләребез

дә, ялындырып тормыйча, үзләренә фикерләре, ижат жимешләре белән бүлешергә ашыктылар.

Чарада проблемалар да читләтәп үтелмәде. Мөфти Илдус хәзрәт Фәйз бүгенгә көндә әдәби эсәрләрдә дини образлар, аеруча муллалар тиешенчә тасвирланмаганын билгеләп үтте. Аларны XX йөз башындагы кебек надан, иске карашлы, сәдака өчен йөрүчеләр итеп түгел, ә белемле, халык өчен тырышучы кешеләр икәннән асызыклап тасвирларга кирәклеген житектерде.

Шулай ук «Таян Аллага» конкурсының киләчөгә турында да сүз алып барылды. Вәлиуллага хәзрәт Якупов әйтүенчә, бу бәйгә давамлы булчак. Катлаулы заманда яшьләрен үстерү, динне пропагандалау аеруча мөһим дигән фикер житектерде ул.

Гадәттә, һәр жинүчеләре булган бәйгенә жинелүчеләре дә була. Тик бу сүзләр «Таян Аллага» конкурсына карата әйтелә алмый. Чөнки аның катнашучылары, беренче чиратта, күңел кушуы буенча, Аллаһ ризалыгы өчен ижат итәләр. Максатлары да киләчөгезгә матурлау, сәламәт жәмгыять тәрбияләү. Иншалла, бу конкурс алдагы елларда да давам итәр!

Ильһам канатында

Алмаз МАНСУРОВ:

«Мине Казан шәһәрәндә 1991 елның хуш исле май аенда тудын, диеп сөйләләр. Балачагым башкаларныкы кебек үк, агач кашык белән бәрәңгә ашап үтте. Хәзерге вакытта югары уку йорты сукмагын таптым. Таш арасынан шыткан яшеллек сыман, йөрәгемдә дә ижади үсентеләр арта тора. Алар сөзнен күнеләгездә берәр эз калдырсалар, мин бик шат булыр идем».

Ә яшәргә кирәк...

Урамга чыгуга, иртәнге салкынлык үз коңагына ала. Аннан арынырга теләп, яқаңны күтәрәп куясың да тиз-тиз тукталышка атлайсың.

Йокы килә... Күзләре йомыла. Шуңа күрә дә, башыңны ия төшәп, йокымсырап юл буйлап барасың. Көтмәгәндә, борылыштан машина күрәһә һәм зәһәр ыжгырып синең өстәңә килә башлый.

Тормозлар чиелдегән тавыштан айнып китәсең.

– Нәрсә?.. Якты дөньяда яшәүләрдән туйдыммы әллә?

Шофёр жикеренеп кычкыра да сүгенә-сүгенә кузгалып китә! Ә син аның артынан битараф кына карап каласың. Әле эчтән генә: «Бәлки, үлгән булсам, жиңеләрәк туй булыр иде», – диеп уйлап куясың.

Менә тукталыш. Бер кырыяга барып баса-сың да тирә-ягыңа күз саласың. Кемне хәлең кызыксындырыр икән? Юк, берәү дә сиңа

Эңкә Ибраһимова фотосы

игътибар итмәс. Чөнки халыкның карашы урам башында. Барысы да зарыгып автобус көтә. Әйтерсең лә, киләчәк бары тик шул кызыл автобуска гына бәйлә.

Хәтта исәнәп, ризык эзләп йөрүче урам эте дә әһәмиәт бирми сиңа. Чөнки ул белә: кесәләрең буш һәм берни дә өмет итеп булмый. Синең дипломлы булуың да, инде ничә ай эш таба алмыйча газаланып йөрүең дә кирәкми аңа.

Күзең ачка теләп утыручы бер адәмгә

төшә. Соңгы елларда «бомж» дигән профессия дә барлыкка килде түгелме? Ә ул үзе бик канәгать. Яңа гына бушаган арака шешәсен тәгәрәтеп уйнап утыра. Әйе, күңелләре дә шул шешә кебек күптән бушаган икән...

Тукталышка жан керде. Әһә, автобус килә. Шуңа күрә дә кешеләр, бер-берсен этә-этә, алгарак басарга тырышалар. Юкса, утырырга өлгермәсәң, китеп барса...

Син дә урыныңнан кузгалып куясың. Автобус әкрән генә

килеп туктый. Ишекләре ачыла. Кешеләрнең төшүен дә көтмичә, халык эчкә омыла. Шуңа агымга буйсынып, син дә түргә узасың.

Буш утыргыч күрәп, сабый кебек сөнәсәң. Берәз черем итеп алу нияте белән барып утырасың. Күзләрең йомыла... Автобусның салмак тибрәлуенә буйсынып йокыга таласың.

Тик бу халәтең озака бармый. Киләсе тукталышны игътибар иткән тавышка уянып китәсең. Күзләреңне ачасың һәм, яныңда гына олы яшәтәге кешеләр басып торып күрәп, урыныңнан кузгаласың:

– Рәхим итегез! Утыргычка бер абый менеп кунаклы. Соңгы фикерен искә төшерергә теләгәндәй, тәрәздән урамга күз сала да иптәшенә сөйләп китә:

– Беләсеңме, миңа инде житмеш яшь, әле өйдә утырырга жыйнамым. Берәз эшләгән кыяфәт чыгарып йөрергә исәп бар. Ә

нәрсә, ачка түлеләр... Үзәбез тырышмасак, безне кем кайгыртыр.

– Шулай...

– Ә син яшьләргә кара... Бөтенләй өмет юк бит аларда. Барысы да ялкаулар...

Үзәбең сүзләреннән канәгать калып елмая да тынып кала. Ә син оялып куясың. Үзәбең шундый булдыксызлыгыңнан читенсәнәсең. Ничек тә эш табарга кирәк, дигән фикер зиненәңә көйдәреп уза. Тик нишләргә? Сине кечкенәдән олыларны хөрмәт итәргә өйрәтәп үстәләр түгелме? Димәк, юл бирүдән башка чара юк...

Ә яшәргә кирәк! Ничек? Каршыңа очраган өлкән яшәтәге һәр таңышыңа шушы сорауны бирәсең килә – булдыра алмыйсың. Күңеләңнең иң тирән почмагына яшерелгән үпкә хисең кыбырып куя. Шуңа күрә алар анынан бары башыңны игән хәлдә, пышылдап кына исәнләшәп узып китәсең.

Идел кинлекләре

Чүпләмә һәм Сурхури

Сиринә ТРОФИМОВА, хәбәрче

Бөйрәмнәр халыкның борыңгы һәм хәзерге яшәешен чагылдыра.

Традицион халык мәдәниятеңдә ял итү, күңел ачу беркайчан да ялкаулык, буш вакыт буларак кабул ителмәгән. Бөйрәмнәр һәрвакыт житди жәмгыять функцияләрен үтөгән һәм бик тирән мәгънәгә ия булган.

Бүген без күрше чуаш халыкның көз көне үткәрелә торган йолалары, бөйрәмнәре турында сөйләшәбез.

Көзгә көн белән төн тоташкан вакытта (21-22 сентябрь), еллык хужалык эшләрен төгәлләп, чуашларда Чүкләмә дигән гәилә-буын бөйрәме уза. Ата-бабаларның рухына багышлап корбан чалдыру ритуалы да шул көнне була. Яңа гына бакыйлыкка күчкәннәрне алданрак вафат булганнар белән берләштерү йоласы (Юпа) да башкарыла. Алар жылы, рәхмәтле язгы-жөйгә сезоннан салкын көзгә-кышкы чорга күчүне билгеләп үтәләр.

Мәжүсиләр күзаллавы буенча, яз һәм жөй айларында жирдә изгелек, ундырышлылык көчләре хөкөм сөрә, шуңа күрә барлык йолалар да аларны саклап калуға юнәлдерелә. Ә көзгә-кышкы чорда, киресенчә, жимергеч көчләр идәрә итә. Барлык йолалар да начар көчләрдән һәм куркыныч әйберләрдән арыну өчен башкарыла.

Кышкы көн белән төн тоташкан чор 21-22 декабрьгә туры килә. Бу вакытта чуашлар Сурхури үткәрәләр. Максаты – шулай ук усал жаннарны куу һәм игелекле жәмгыять булдыру. Мәсәлән, бу көнне ряженыйлар (светок, шуйттан вайи) йорт буенча кереп йөри. Йолада катнашучыларның хәрәкәтләре начар көчләргә кууга юнәлдерелә. Ряженыйлар усал жаннарның үлемен тасвирлап күрсәтә.

Игътибар!

Сабыйлар өчен өр-яңа «Тыгсымлы куллар» журналы дөнья күрдә! Мавыктыргыч эчтәлекле, сыйфатлы көзгәдә басыла торган журналы өйгә яздыру мөмкинәге дә бар! 2011 елның 25 декабренә кадәр журналга язгылып калыгыз!

Индекс – 83078
Сатып алырга теләүчеләр өчен телефон: 89172-37-26-42.
tilsimlikullar@mail.ru

Сагыну

Алсу НУРГАТИНА, журналистика һәм социология факультеты студенты

Ят шәһәрдә инде икенче аем узып бара... Сагынуга чик-чама юк. Туган авылымның өрәмәләре, су буйлары, йортыма бара торган тыкрык та күз алдыма килеп баса. Әнием... Көннәр буге миңа изгә догасын кылып йөргән, юксынуга түзә алмый, өтиемә күрсәтмичә генә яулык очы белән яшләрән сөртеп алган газизем минем...

Туган йорттан читкә киткәч, әнием бигрәк тә якын була башлады... Иртә таңнан уянам да, ашарга әзерләп, утырып ашыйм, аннары университетыма юл тотам. Иртән иркәләп йатып булмый, барсына да өлгерәсе килә. Әниңә төмлә, бу китереп торган бөлешләре юк шул инде монда. Туган йортта аңсын да еламый ашамый идек. Монда исә бер чынаяк жылы чөйгә дә күңел сөнә. Төннәрендә кайвакыт өшәп уянып китәм, юрган идәнгә төшкән була. Бу сагынуга тагын бер тамчы өсти. Әнием төсле, таң киледәй кытыршы куллары белән башымнан сыйпап, идәндәгә юрганны ипләп кенә өстемә ябучы юк шул монда. Уйларымнан өшәп китәм. Нишлиләр икән өйдә?! Сеңлем, дәрес әзерләп,

йокларга яткандыр, эти белән әни телевизор карыйлардыр, абый – компьютерда... Ә мин?! Ә мин, сагынуга буылып, карават почмагында тезләремне кочаклап утырам. Сагыным, бик сагыным...

Йолдызлы кичләргә төрөнгән май ахырларын хәтерлим. Менә имтиханнарны тапшырам да шәһәргә китәм, яңа тормыш, яңа дуслар. Барысы да ал да гөл булыр төсле. Жәй кереп, жылы көннәр тора башлау белән үк, әни кыбырсып башлады: «Тагын урын-жире жыймаган, киёмнәрең тузып ята, китап киштәсендәгә тузан шул килеш! Син шәһәрдә дә шул булырсын инде, и Ходаем, нишләп бу бала...» Бик үпкәли идем әнигә бу сүзләрдән соң. Аратирә каршы да өйткәли идем. Әниңә һаман

үзәгә өзелде. Нигә шулай өзгәленә? Армиягә китим бит, укырга гына. Эх!.. Хәзер әниңә жылы сүзләрен түгел, энә шул шелтәләрен тыңлар өчен дә күпне бирер идем. Киштә дә, шкафта тәртиптә. Тузаннар сөртелгән, киёмнәр үтүкләп, жыештырып куелган. Әле авылдан бәрәңгә төяп килгән капчыкны да агартып

юып куйдым. Замаңда шикәр саклагыч хезмәт үтәгән капчык төмам каралып беткән иде. Киптердем. Авылга алып кайтырмын. Миңа әни бәрәңгә төягән капчык бит ул, туган йорт капчыгы...

Әллә ничек, һаман күнәп булмый бу шәһәр тормышына. Нигә, кая ашкыным мин? Менә шулмы минем бар хыялларым, жәй буена түземсезлек белән көткән «яңа» тормыш. Юк, туган авыл белән тинчләп тә булмый. Жәйгә жылы кичләре, клубтан ашыкмый гына атлап кайтулар, төнге азанның монлы агышы. Ә шәһәрдә машиналар тавышы күңелгә тия... Тынычлык юк. Хәлдән килсә, туктатыр идем мин бу ташкынны. Юл-

ларда автобуслар һәм хөкүмәт машиналарын гына калдырыр идем. Жәяү йөрәсеннәр! Файдалы да, тыныч та...

Күңел монсулык дингезенә чумды. Нигә шулай әрни соңул?! Әллә көзләр килгәндә шулай микән?! Табигатьнең шавы йөрәккә кушылган, йөрәк белән бергә тибә. Көз, пысаккы яңгырлар ява, инде шәрәләп барган агачлар ыңгыраша... Яңгырлары да бит сабый бала күңелә төсле: бер туктап ала да коеп китә, аннары тагын ява башлый... Шәһәр шулай үзәннән куа төсле... Авылда бит, яңгыр яуса да, барыбер жылы була иде. Яңгыр астында кайтасың да кайнар чай эчеп жылынасың. Әллә әни якын булганга, шулай жылы булды микән? Әни жылысы һәр балага житә, диләр... Сагыным, авылымның урамнарын, черем ут кабызган фонарь яктыларын сагыным...

Сөгәтә инде кичке сизгез булып килә... Тукталса, ник монда балавыз сыгып, борчу-сагышларымда көзнә гәпләп утырам?! Киёмнәремне кыям да хәзер үк авылга. Карангылык пәрләсен ера-ера, туптуры автовокзалга! Сизгәдәге автобуска өлгерәм әле...